

Més que no diuen

En una oració com *Volia accedir a la seva petició però no ho deia*, el pronom neutre *ho* que precedeix la forma verbal *deia* significa, exactament, «que volgués accedir a la seva petició»; en canvi, en l'oració *Volia accedir a la seva petició però no ho feia*, és tot el conjunt *ho feia* que exerceix una funció de substitució: vol dir, exactament, *accedia a la seva petició*. En tots dos casos, *ho deia* i *ho feia*, *ho* és el complement directe (neutre) del verb, però en el segon s'ha de considerar que el verb i el pronom formen com un conjunt indissoluble, amb un significat que no pot ésser distribuït entre els seus dos components. Però tant *ho deia* com *ho feia*, es redueixen a la forma verbal estricta, és a dir, *deia* i *feia* quan aquestes oracions subordinades formen part de construccions en què s'estableix una comparació, com és ara les següents: *Hi accedia més que no deia* i *Per què no hi accedeix més sovint que no fa?* Anàlogament: *Hi he passat més sovint que no es pensa*.

Aquestes construccions comparatives són ben conegudes. Fabra les estudia i explica detingudament a la seva Gramàtica de 1956 (pàg 102), i hi diu que en certs casos, concretament en oracions com les que hem indicat, el terme d'enllaç, en lloc del conjunt *que no pot ésser del que*: *Si fos dues*

vegades més gran que no és o Si fos dues vegades més gran del que és. Els nostres exemples esdevindrien, aleshores, *Hi accedia més del que deia*, *Per què no hi accedeix més sovint del que fa?* i *Hi he passat més sovint del que es pensa*. Però el que nosaltres volem posar en relleu és que en exemples com els que adduïm, hi ha qui no es decideix a prescindir del pronom neutre *ho*, el qual, com hem vist, és efectivament imprescindible en d'altres construccions, com a complement de verbs com *dir*, *pensar*, *creure*, *desitjar*, *decidir*, etc., o formant un conjunt amb el verb *fer*, en tots dos casos representant —com a elements substitutius— l'acció del verb de l'oració principal. Ningú no construeix, efectivament, oracions com *Hi van més sovint que no «ho» diuen*. Vet aquí, alguns exemples d'aquest ús (sense el pronom *ho*, és clar): *¿Per què no hi recorrem més sovint que no fem?* (E. Artells, *Llenguatge i gramàtica*, II, 10); *La qüestió és (...) més complexa que no pensem certs renovar* (Carles Riba, *Diccionari Fabra*, XVII).

— Albert Jané